

Rudolf Steiner

Esoterická nauka o vesmíru

XVII

Vykoupení a osvobození

Existuje sedm tajemství života, o kterých se doposud nehovořilo mimo okruh okultních bratrstev. Pouze v naší době je možné o nich otevřeně mluvit. Označovala se jako sedm "nepopsatelných" nebo "nevyjádřitelných" tajemství. Pokusíme se pohovořit o čtvrtém tajemství, o tajemství smrti. Těch sedm tajemství je následujících:

- tajemství propasti
- tajemství čísla (které lze studovat v pythagorejské filosofii)
- tajemství alchymie (o kterém se můžeme něco naučit z děl Paracelsa a Jakoba Boehma)
- tajemství smrti
- tajemství zla (o němž jsou zmínky v Apokalypse)
- tajemství Slova, Logu
- tajemství Božské blaženosti (tajemství, které je nejtajuplnější)

Když hovoříme o planetárním těle, které předcházelo naší Zemi - v evoluci je to fáze Starého měsíce - rozlišujeme tři přírodní říše, které jsou velmi odlišné od těch, které známe. Nerostná říše tehdy neexistovala. Vznikla následkem kondenzace a krystalizace toho, co na Starém měsíci bylo napůl minerálem napůl rostlinou. Náš svět rostlin vznikl z měsíčního rostlinného zvířete. Stejně tak vznikl zvířecí svět z měsíčního zvířecího člověka. Tak můžeme vidět, že na Zemi, každé z předchozích měsíčních království, sestoupilo do materiálnosti. To samé se přihodilo bytostem, které na Starém měsíci byli výše než zvířecí člověk: Duchům ohně. Tenkrát člověk dýchal oheň, stejně jako dnes dýchá vzduch. To je důvodem, proč staré mýty a legendy vypráví o ohni jako o primární manifestaci Bohů. Goethe na to naráží ve Faustu slovy: "Zapalme oheň, aby si jej duchové mohli odít jako šat." Tito Duchové ohně v pozemské době sestoupili do vzduchu. Také sestoupili do husté materiality, do vzduchu, který vdechujeme a vydechujeme.

A protože tito Duchové sestoupili do vzduchu, tak může člověk za jejich pomoci vystoupit k Božství. V nejnítěrnější povaze bytostí žijících na Starém měsíci nastal dvojité přesun. Zvířecí člověk byl rozdělen na dvě skupiny. V první skupině byl vyvíjen mozek pod vlivem inspirace a činnosti Duchů ohně, kteří se stali Duchy vzduchu. Druhá skupina sestoupila směrem k živočišné říši. Toto rozdělení je zjevné v konstituci člověka, kdy spodní část je více příbuzná zvířeti, zatímco horní část se pozvedá k Duchu. Podle toho zda-li byla jedna nebo druhá vlastnost výraznější, tak sestoupily do existence dvě skupiny: jedna připoutaná nižší přirozeností k Zemi - druhá více vyvinutá a osvobozená od Země. První skupina vyrůstala spíše jako zvířata. Bytosti druhé skupiny přijali božskou jiskru, vědomí "Já". Takový je vztah mezi dnešním člověkem a zvířaty, obzvláště primáty.

Fyzickou obdobou tohoto duchovního vývoje byl vzrůst a vývoj lidského mozku v opravdový chrám Boha. Ale kdyby to byl jediný vývoj, tak by něco chybělo. Byly by zde minerály, rostliny, zvířata a lidské bytosti mající mozek a lidskou formu a číslo, ale něco by zůstalo v měsíčním stupni vývoje. Na Starém měsíci nebylo zrození ani smrt.

Zkuste si představit člověka bez fyzického těla. Neprocházel by smrtí; obnovování jeho bytosti by se neodehrávalo zrozením, tak jak ho známe, ale jinými prostředky. Určité části astrálního a éterického těla by podléhaly změně, to je vše. Kolem nesmrtelného středu samého, by byly obaly jako prostředky komunikace s okolím - takový byl stav člověka během vývojového období Starého měsíce; jeho bytost podléhala metamorfóze - ne zrození a smrti. Ale v tomto stavu neměl vědomí v našem smyslu slova. Bohové, kteří mu dali formu, byli kolem něho, za ním, ale ne uvnitř něj. Byli pro něho jako strom vůči výhonkům nebo jako mozek vůči ruce. Ruka se pohybuje, ale vědomí o pohybu je v mozku. Člověk byl výhonek božského stromu a pokud by pozemský vývoj nezměnil tento stav, tak by jeho mozek byl jako květ stejného božského stromu, jeho myšlenky by byly odráženy v jeho vzezření jako v zrcadle, ale on by neměl žádné vědomí o svých vlastních myšlenkách. Naše Země by byla světem bytostí obdařených myšlenkami, ale ne vědomím, světem soch oduševnělých bohy, především Jahvem nebo-li Jehovou. Co vlastně změnilo tento stav věci a jak člověk přišel k nezávislosti?

Bohové jako Jahve byli schopni sestoupit do lidského mozku. Ale jiní Duchové, kteří na Měsíci byli ve stavu Duchů ohně, nedokončili svůj vývoj a místo toho, aby pronikali mozek člověka na Zemi, tak se smísili s jeho astrálním tělem. Astrální tělo je složeno z instinktů, tužeb, vášní a našli v něm útočiště Duchové ohně, kteří nedosáhli svého konečného vývoje na Měsíci. Našli svůj domov ve zvířecí přirozenosti člověka, kde se tyto vášně rozvíjejí a zároveň těmto vášním vstúpili vyšší vlastnosti. Do krve a astrálního těla člověka vlili schopnost pro vyšší entuziasmus (nadšení). Darem Jehovistických Bohů byla čistá, chladná forma ideje; ale pod vlivem těchto Duchů - můžeme o nich mluvit jako o Luciferských bytostech - se člověk stal schopným nadšení pro ideje, být vášnivě jejich zastáncem nebo jejich odpůrcem. Jehovističtí Bohové dali lidskému mozku formu a tvar; Luciferští Duchové ustavili spojení mezi mozkiem a fyzickými smysly; žijí v nervových drahách, které vuúst'ují ve smyslové orgány. Lucifer v nás žije stejně dlouho jako Jehova.

Díky Luciferským Duchům došlo k tomu, že člověku dávají jeho smysly objektivní vědomí o světě kolem něj. Lidská myšlenka je darem Bohů; lidské vědomí je darem Luciferovým. Lucifer žije v astrálním těle člověka a Luciferova činnost se vyjadřuje v momentě, kdy nervy dávají vzniknout pocitu a vnímání. Proto Had v Genesis říká: "Otevřou se vám oči". Tato slova musí být brána doslovně, protože to bylo díky Luciferským Duchům, že byly otevřeny lidské smysly.

Individualizace vědomí je možná díky smyslům. Kdyby lidské myšlenky nesouvisely se smyslovým světem, jednoduše by byly zrcadlením Božství - ne poznáním, ale vírou. Rozpor mezi vírou a vědou existuje díky tomuto dvojímu původu lidské myšlenky. Víra se obrací k věčným Ideám, Matkám Idejí, ležících na prsou Bohů. Všechna věda, všechna znalost vnějšího světa získána prostřednictvím smyslů, vděčí za svou existenci Luciferským Duchům. V člověku se spojuje Luciferský princip s Božskou Inteligencí. Je to toto spojení nepřátelských principů, které člověku umožňuje zlo, ale zároveň mu dává sílu sebe-uvědomění, volbu a svobodu. Pouze bytosti schopné individualizace mohou být nápomocné nepřátelské prvky uvnitř jeho bytosti. Kdyby člověk při svém sestoupení do materiálnosti dostal pouze formu od Jehovy, tak by zůstal neosobní bytostí. Takže to bylo způsobeno

Luciferem, že člověk byl schopen stát se opravdovým člověkem, bytostí nezávislou na Bozích. Kristus, nebo-li Logos manifestující se v člověku, je Principem, který mu umožnil vystoupit znovu k Bohu.

Před příchodem Krista byl člověk ztělesněním principu Jehovy (forma) a principu Lucifera (individualizace). Byl rozdělený na poslušnost k Zákonu a vzpouru principu individuality. Ale princip Kristův přišel, aby ustanovil rovnováhu mezi těmito dvěma. Kristus učil člověka jak najít zákon, který byl původně dán z vnějšku do středu jeho individuální bytosti. To měl Sv. Pavel na mysli, když říkal, že svoboda a láska jsou nejvyššími principy křesťanství. Dávnému světu vládnul Zákon; Láska je řídicím principem nového stavu věcí. Takže existují tři principy, které jsou podstatné a neoddělitelné od vývoje člověka - Jehova, Lucifer, Kristus. Kristus Ježíš není pouze Kosmickým principem; Kristus je bytostí, která se objevila jednou a pouze v určitém momentu historie. Odhalil v lidské formě, ve svých slovech a svým životem, stav dokonalosti, kterého mohou dosáhnout skutečně všichni lidé ze své svobodné vůle. Kristus přišel na Zemi v kritický okamžik, kdy sestupný oblouk lidského vývoje dosáhl nejhlubšího bodu materialismu. Aby se mohl v člověku probudit Kristův princip, tak bylo nezbytné, aby Kristus sám žil na Zemi v lidském těle.

Karma je zákonec příčiny a následku v duchovním světě; představuje spirálový proces vývoje. Kristův Impuls zasahuje do tohoto karmického procesu a stává se jeho středobodem. Od té doby, co přišel na Zemi, žije Kristus v hlubinách každé lidské duše.

Pokud je karma chápána jako nezbytnost člověku předepsaná, aby jeho špatné činy mohly být opraveny a jeho chyby očištěny nesmiřitelnou spravedlností působící z jednoho vtělení do dalšího, tak je někdy vznesena námitka, že karma tedy musí odstranit roli Krista jako vykupitele. Ve skutečnosti je karma pro člověka vykoupením jím samotným, jak postupně stoupá ke svobodě pomocí vlastního úsilí, skrze série vtělení. Je to díky Karmě, že se člověk může přiblížit ke Kristu.

Kristův Impuls přetváří nesmiřitelný Zákon ve Svobodu a zdrojem tohoto Impulsu je osobnost a příklad Krista Ježíše. Karma nemůže být chápána jako fatalismus, ale jako základní nástroj pro dosažení nejvyšší svobody, kterou je život v Kristu - svoboda dosažitelná naplněním světového řádu, ne vzpíráním se mu.

Další námitka může být vznesena z hlediska východní filosofie. Říká, že ideu vykupitele lidstva odstraňuje logické zřetězení karmy a nahrazuje tak jakýsi čin zázračné prozíratelnosti, která zasáhne do univerzálních zákonů vývoje. To je jistě správné a tak právě ti, kteří hřešili, by měli nést váhu svých skutků. Te je ale chyba uvažování. Karma je zákonem příčiny a následku v duchovním světě, právě tak jako mechanická akce a reakce je zákonem příčiny a následku ve světě materiálním. V každém okamžiku života reprezentuje karma cosi jako účet rovnováhy, jakýsi výkaz debetu a kreditu. Člověk každou činností, špatnou nebo dobrou, zvětšuje svůj debet nebo kredit. Ti, kteří nepřipouštějí možnost svobodného činu jsou jako obchodník, který se neodvážá účastnit nové transakce, protože si nepřeje podstupovat žádné riziko; Za každých okolností chce držet stejný rovnovážný účet.

Čistě logická koncepce karmy by člověku zakazovala pomáhat druhému člověku v neštěstí. V takovém případě by byl falešný takový fatalismus. Pomoc, kterou dáváme druhému, otvírá v jeho osudu novou éru. Naše osudy jsou tkané z takových popudů, z těchto činů milostrdenství. Pokud akceptujeme představu individuální pomoci, proč bychom neměli přijmout, že daleko mocnější Bytost může pomáhat ne jednomu člověku, ale celému lidstvu,

aby mu dala nový impuls? Takovým byl skutečně čin Boha, který se stal člověkem, ne aby vzdoroval zákonu karmy, ale aby jej naplnil. Karma a Kristus - znamená záchrana a Spasitel. Díky karmě se Kristův čin stává kosmickým zákonem a skrze Kristův princip dosáhne karma svého cíle - osvobození vědomých duší a jejich ztotožnění s Bohem. Karma je postupná spása, Kristus je Spasitel.

Když se lidé naplní těmito idejemi, tak si uvědomí, že náleží jeden druhému; porozumí zákonu uznávanému všemi opravdovými okultními bratrstvy - jmenovitě, že každý jedinec trpí a žije pro druhé. V budoucnu přijde čas, kdy se vnější spása bude shodovat v každém člověku s vnitřním činem Spasitele. Není to zjevení, ale pravda, co lidi osvobozuje: "Poznáte Pravdu a Pravda vás osvobodí."

Cesta vývoje vede ke svobodě. Až v sobě člověk probudí všechny ty kvality, které byly prorocky manifestovány v Kristu, tak se stane svobodnou bytostí. Protože pokud je nutnost zákonem fyzického světa, tak svoboda je zákonem světa duchovního. Svoboda může být získána pouze krok za krokem a neprojeví se v člověku až do konce jeho vývoje, kdy jeho přirozenost bude skutečně produhovněná.